

บทที่ 1
บทนำ

1. ความสำคัญของปัญหา

“รัฐบาลไม่ซ้าก็เปลี่ยนไป และตัวกันเองไม่ซ้าก็ตายแต่หนังสือของกันจะยังคงเป็นเข็มทิศชี้ทางเดินแห่งชีวิตของอนุชนนั้นเป็นหน้าที่ของกัน”¹ นี่คือข้อความหนึ่งของ ม.ร.ว. นิมิตรมงคล นวรัตน์ ในหนังสือความฝันของนักอุดมคติ มรว.นิมิตรมงคล นวรัตน์ ผู้ซึ่งไม่ได้ยุ่งเกี่ยวกับการเมืองแต่โดนกล่าวหาว่าเป็นกบฏถึง 2 ครั้ง ก่อนจะโดนกล่าวหาว่าไม่ค้อยสนใจการเมืองมากนักแต่หลังจากโดนกล่าวหาเมื่อคราวเกิดกบฏบวรเดช ว่าเป็นกบฏนั้น ม.ร.ว.นิมิตรมงคล ได้เขียนในหนังสือ ชีวิตแห่งการกบฏ 2 ครั้ง

“แต่ข้าพเจ้ายืนยันจนบัดนี้ว่าก่อนถูกศาลตัดสินจำคุกนั้นข้าพเจ้ามิใช่เป็นกบฏ ข้าพเจ้าเริ่มมีจิตใจเป็นกบฏ เมื่ออยู่ในคุกแล้ว”²

นั่นเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้ ม.ร.ว.นิมิตรมงคลมีความสนใจศึกษาทางด้านการเมืองอย่างจริงจังระหว่างถูกคุมขังเป็นนักโทษทางการเมือง และมีผลงานวรรณกรรม ทางการเมืองออกมาทั้งบทความและหนังสือหลายเล่มในระหว่างเป็นนักโทษการเมืองซึ่งแต่ละเรื่องสะท้อนให้เห็นถึงสถานการณ์ทางการเมืองของไทยในช่วงนั้น ๆ แตกต่างจากแง่มุมอื่นๆ ที่มีผู้นำเสนอ หนังสือบางเล่มของ ม.ร.ว.นิมิตรมงคล ถูกรัฐบาลขณะนั้นห้ามพิมพ์เผยแพร่โดยกล่าวหาว่าเป็นหนังสือคอมมิวนิสต์จึงทำให้หนังสือของ มรว.นิมิตรมงคล ไม่แพร่หลายมากนักในนั้นแต่เนื้อหาในหนังสือแต่ละเล่มของ ม.ร.ว.นิมิตรมงคล ล้วนแล้วแต่แฝงไว้ด้วยแนวคิดทางการเมือง และปรัชญาแทบทุกด้านตั้งแต่ธรรมชาติของมนุษย์ เสรีภาพ การอบรมเลี้ยงดูบุตร ความรัก สิทธิสตรี ระบบการศึกษา รัฐบาล ระบบการเมือง การปกครองระบบโลก ฯลฯ ซึ่งในเรื่องระบบการปกครอง ม.ร.ว.นิมิตรมงคลได้กล่าวไว้ในหนังสือความฝันของนักอุดมคติว่า

“ทั้งนี้ถึงแม้จะอดอ้างกันมาว่าการปกครองในบางประเทศเป็นการปกครองตนเองที่แท้ไม่เคยมีชาติใดปกครองตนเองเลย .....ลัทธิกษัตริย์กษัตริย์ ไม่สวมมงกุฎอย่างฮิตเลอร์ก็คือการกดขี่

---

¹นิมิตรมงคล นวรัตน์. “ความฝันของนักอุดมคติ” ใน ชีวิตและงาน ม.ร.ว.นิมิตรมงคล นวรัตน์ อรสม สุทธิสาคร. บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์เคล็ดไทย, 2534), หน้า 138.

²นิมิตรมงคล นวรัตน์. “ชีวิตแห่งการกบฏ 2 ครั้ง” ใน ชีวิตและงาน ม.ร.ว.นิมิตรมงคล นวรัตน์ อรสม สุทธิสาคร. บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เคล็ดไทย, 2534), หน้า 426.

คนส่วนมากโดยคนส่วนน้อย ลัทธิประชาธิปไตยอย่างที่เราเห็นในยุโรปบางประเทศก็คือการกดขี่คนส่วนน้อยโดยคนส่วนมาก และการปกครองตามลัทธิคอมมิวนิสต์ในรัสเซียก็คือการกดขี่คนทุกชั้นที่มีใช้กรรมกรโดยหัวหน้ากรรมกร ..... ยังไม่มีการปกครองในประเทศใดน่าพอใจ ถ้าหากรัฐบาลใดได้ตั้งขึ้นโดยประชาชนและเพื่อประชาชนจริงแล้ว รัฐบาลเช่นนั้นย่อมจะไม่กดขี่ข่มเหงราษฎรแม้แต่คนเดียว”³

และโดยเฉพาะในเรื่องปัจจุบันที่มีการพูดกันถึงเรื่องโลกาภิวัตน์ (Globalization) นั้น ม.ร.ว.นิมิตรมงคล ก็ได้เขียนถึงแนวทางดังกล่าวไว้เหมือนกัน และนอกจากนี้ ศ.ดร. ชัยอนันต์ สมุทวณิช ยังได้กล่าววิจารณ์ความคิดของม.ร.ว.นิมิตรมงคลไว้ในคำนำในหนังสือ รอยร้าวของมรดก ว่า

“มาเคียวเวลลิวเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณธรรม โชคชะตากับความจำเป็นในระดับมหภาค นิมิตรมงคลวิเคราะห์ความสัมพันธ์ดังกล่าวในลักษณะจุลภาค(บุคคล)”⁴

จากสิ่งที่ปรากฏในแนวคิดของ ม.ร.ว.นิมิตรมงคลด้านต่างๆ และจากหนังสือที่ ม.ร.ว.นิมิตรมงคลเขียนหรือจากบทวิจารณ์วิชาการต่างๆ ทำให้เราน่าที่จะศึกษาความคิดทางการเมืองของ ม.ร.ว. นิมิตรมงคล เป็นอย่างยิ่ง เพราะม.ร.ว.นิมิตรมงคล ไม่ใช่ชนักการเมืองแต่เป็นบุคคลที่ถูกการเมืองเล่นงาน และคิดว่าตนเองไม่ได้รับความเป็นธรรม ประกอบกับการเป็นผู้ที่รักเรียนใฝ่รู้มีพื้นฐานทางการศึกษาดีและมีความสามารถในด้านภาษาอังกฤษ ระหว่างที่อยู่ในคุกจึงได้ศึกษาหาความรู้โดยอ่านหนังสือของนักวิชาการด้านต่างประเทศ และแลกเปลี่ยนความรู้กับนักวิชาการที่เป็นนักโทษทางการเมืองด้วยกัน อาทิ เช่น สอ เสถบุตร จงกล ไกรฤกษ์ ฯลฯ ขณะเดียวกัน ม.ร.ว.นิมิตรมงคล ยังติดตามสถานการณ์ทางการเมืองในช่วงเวลาเปลี่ยนแปลงอำนาจการปกครองตั้งแต่ พ.ศ. 2475 - 2491 โดยตลอด และนอกจากนี้ยังดำเนินการทางการเมือง เช่น ตั้งพรรคก้าวหน้าร่วมกับ ม.ร.ว.ศีกฤกษ์ ปราโมทย์ และ ดร.โชติ คุ้มพันธ์ โดยดำรงตำแหน่งเป็นเลขาธิการพรรค และร่วมอภิปรายที่บริเวณอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยจากเหตุผลดังกล่าวนี้เราจึงควรที่จะศึกษาความคิดการเมืองของ ม.ร.ว.นิมิตรมงคล เพื่อที่จะได้ทราบความคิดทางการเมืองอีกแนวทางหนึ่งในบริบทสังคมไทย ขณะนั้น

³นิมิตรมงคล นวรัตน์. “ความฝันของนักอุดมคติ” ในชีวิตและงาน ม.ร.ว.นิมิตรมงคล นวรัตน์ อรรถสม สุทธิสาคร. บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์เคล็ดไทย, 2534), หน้า 157-158.

⁴นิมิตรมงคล นวรัตน์. รอยร้าวในมรดก. แปลโดยชาญวิทย์ เกษตรศิริ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เจริญวิทย์การพิมพ์, 2524), คำนำ หน้า 22.

2. วัตถุประสงค์ในการศึกษา

- 1) เพื่อศึกษาถึงชีวประวัติและบริบทที่เกิดขึ้นอันมีผลกระทบต่อแนวความคิดของ ม.ร.ว. นิมิตรมงคล
- 2) เพื่อสำรวจวิเคราะห์และสรุปความคิดทางสังคมและการเมืองของม.ร.ว.นิมิตรมงคล
- 3) เพื่อศึกษาว่ามีปัจจัยอะไรบ้างที่มีอิทธิพลต่อแนวความคิดทางสังคมและการเมืองของ ม.ร.ว.นิมิตรมงคล
- 4) เพื่อรวบรวมและจัดข้อมูลและแนวความคิดทางสังคมและการเมืองของม.ร.ว.นิมิตรมงคล อันจะได้เกิดประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจจะศึกษาเรื่องราวของ ม.ร.ว.นิมิตรมงคล ในแง่สังคมและการเมืองโดยเฉพาะหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ถึง พ.ศ. 2491
- 5) เพื่อศึกษาคุณลักษณะเฉพาะความคิดทางการเมืองของ ม.ร.ว.นิมิตรมงคล

3. วิธีการศึกษา

การศึกษาใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (documentary research) และสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องกับ ม.ร.ว. นิมิตรมงคล โดยศึกษาข้อมูลดังนี้

1. ข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (primary sources) อันได้แก่ บทประพันธ์ ของ ม.ร.ว. นิมิตรมงคล นวนิเวศน์ ซึ่งมีเผยแพร่อยู่ 4 เรื่อง คือ
  - 1.1 ความฝันของนักอุดมคติ
  - 1.2 ชีวิตแห่งการกบฏสองครั้ง
  - 1.3 รอยร้าวในมรดก
  - 1.4 นิมิตรานุสรณ์
2. ข้อมูลชั้นทุติยภูมิ คือ (secondary sources) ได้แก่
  - 2.1 บทความงานเขียนของผู้อื่นและนักวิชาการที่เกี่ยวข้องหรือมีทรรศนะต่อ ม.ร.ว. นิมิตรมงคล จากหนังสือวารสาร นิตยสาร ฯลฯ
  - 2.2 แนวความคิด ม.ร.ว. นิมิตรมงคล ได้กล่าวถึงในงานเขียนหรือผู้ศึกษาพิจารณาที่เกี่ยวข้อง
3. สัมภาษณ์ญาติสนิทผู้คุ้นเคย ผู้ที่เคยเป็นนักโทษทางการเมืองด้วยกันและนักวิชาการที่ศึกษาข้อมูลของ ม.ร.ว.นิมิตรมงคล

4. ขอบเขตการศึกษา

ศึกษาวิเคราะห์ความคิดทางสังคมและการเมืองในช่วงระหว่าง พ.ศ. 2475 - 2491 ซึ่งเป็นช่วงที่ ม.ร.ว.นิมิตรมงคลเริ่มมีเข้าไปเกี่ยวข้องกับการเมืองจนกระทั่งเสียชีวิตจากเอกสารทั้งที่ ม.ร.ว.นิมิตรมงคล นวรัตน์ เขียนเองรวมทั้งเอกสารที่เขียนโดยผู้ที่เกี่ยวข้องและนักวิชาการตลอดจนการสัมภาษณ์ญาติสนิท ผู้ที่คุ้นเคยกับ ม.ร.ว.นิมิตรมงคล และนักวิชาการที่ศึกษาผลงานของเขา

5. สมมติฐานการศึกษา

ผู้ทำการศึกษาได้ตั้งสมมติฐานว่า “ความคิดทางการเมืองของม.ร.ว.นิมิตรมงคลมุ่งเน้นในระบบการปกครองที่แตกต่างจากระบบที่ดำรงอยู่เป็นแนวความคิดที่เกิดจากการได้รับความไม่เป็นธรรมทางการเมืองเกิดและเป็นแนวคิดที่ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดทางสังคมและการเมืองของนักวิชาการชาวไทยและชาวต่างประเทศที่ม.ร.ว.นิมิตรมงคลได้รับรู้และศึกษาระหว่างเป็นนักโทษการเมืองจากสภาพทางสังคมและการเมือง ของประเทศไทย ในช่วงระหว่าง 2475-2491

ประโยชน์คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึง ประวัติและแนวความคิดของ ม.ร.ว.นิมิตรมงคล นวรัตน์ ซึ่งเป็นแนวความคิดทางสังคมและการเมืองซึ่งมีลักษณะแตกต่างจากนักคิดทางการเมืองของไทยคนอื่นๆ มีลักษณะเป็นอุดมคติ
2. เป็นประโยชน์ในการศึกษาด้านสังคมและการเมืองไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในการศึกษาแนวความคิดทางการเมืองของม.ร.ว.นิมิตรมงคล ซึ่งเป็นนักคิดที่เป็นผลจากบริบททางสังคมและการเมืองไทย
3. จะทำให้มีผู้สนใจศึกษาแนวคิดทางการเมืองจากหลายแง่มุมและนักศึกษานักคิดทางการเมือง ทางอื่นๆ ที่อาจจะไม่เป็นที่รู้จักแพร่หลายนัก แต่ก็มีแนวความคิดที่ดีและมีประโยชน์ต่อสังคมและการเมือง
4. ทำให้มีการรวบรวมศึกษาแนวความคิดทางสังคม และการเมือง ของ ม.ร.ว.นิมิตรมงคล อย่างเป็นระบบเพื่อประโยชน์ในการขยายผลและทางการศึกษาต่อไป

การเสนอรายงานการศึกษา

การนำเสนอรายงานการศึกษานี้ แบ่งออกเป็น 5 ส่วนคือ

บทที่ 1 เสนอถึงความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ในการศึกษา วิจัย วิธีการดำเนินงานศึกษาวิจัย สมมติฐานการวิจัย ขอบเขตการศึกษา ตลอดจนประโยชน์ของการศึกษาวิจัยที่คาดว่าจะได้รับ

บทที่ 2 เสนอถึงแนวความคิดและทฤษฎี ที่ใช้ในการศึกษาวิจัย โดยมีขอบข่าย แนวความคิดทางด้านแนวทางศึกษาความคิดทางการเมือง / การตีความ / ระดับของบริบท การเรียนรู้ทางการเมือง นักประพันธ์กับการกำหนด ความคิดทางการเมือง วรรณกรรมการเมือง

บทที่ 3 เสนอถึงประวัติและประสบการณ์ของม.ร.ว.นิมิตรมงคล นวรัตน์ พื้นฐานทางครอบครัว การศึกษา บทบาทและผลงาน และประวัติศาสตร์การเมืองไทยในช่วงพ.ศ.2475-2491

บทที่ 4 เสนอ แนวความคิดทางสังคมและการเมือง ของม.ร.ว.นิมิตรมงคล นวรัตน์

บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ